

SLOVENSKI GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Izhaja vsak četrtek in velja s poštnino vred in v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 4 K, pol leta 2 K in za četrt leta 1 K. Naročnina za Nemčijo 5 K, za drugo izvenavstrijske dežele 6 K. Kdor hodi sam ponj, plača na leto samo 3 K. Naročnina se pošilja na: Upravništvo „Slovenskega Gospodarja“ v Mariboru. — List se dopiše do odpovedi. — Udje „Katoliškega društva“ dobivajo list brez posebne naročnine. — Posamezni listi stanejo 10 vin. — Uredništvo: Koroška cesta šte. 5. — Rokopisi se ne vračajo. — Upravništvo: Koroška cesta šte. 5, vsprejema naročnine, inserate in reklamacije.

Za inserate se plačuje od enostopne pettivrste za enkrat 15 vin., za dvakrat 25 vin., za trikrat 35 vin. Za večkratne oglase primeren popust. Inserati se sprejemajo do srede zjutraj. — Nezapre reklamacije so poštnine proste.

Šolsko leto 1908/09.

Čas počitka je pretekel, le nekaj dni še, in začne se novo šolsko leto, to je, čas resnega delovanja za učečo se mladino. O modrihanu Apoloniju se bere, da se mu je v začetku mladeniške dobe prikazala modrost v podobi veličastne device in ga takole nagovorila: Mladenič, ni prazno veselje, ki me spremlja, ampak resno delovanje. Kdor hoče meni slediti, se mora ogibati nezmernosti v jedi in pijaci, ter se zadovoljiti tudi z borno posteljo. Kot strogo dolžnost mu nalagam čistost in molččnost. Za darilo pa mu poklonim zmernost, pravičnost in moč, zoperstavljeni se hudobnemu nagnenju, in ob enem pa ga storim ljubljena božjega. Če si čistost prisvojiš, dala ti bom znanost, razsvetlila tvoje oči in te usposobila, da boš spoznal boga ter razločeval dobre od zapeljivcev. To je sicer samo bajka, pa ima v sebi glavna navodila za učečo se mladino.

1. Kdor hoče študirati, ne sme iskati praznega razveseljevanja in raztresljivega norčevanja, ampak se mora uglobiti v uk. Zato naj gre študirati, kdor ima veselje do uka in ob enem tudi talente, da se more priučiti. Siliti koga v študije, ki nima veselja ali ki ni nadarjen, se pravi otroku zakopati srečno prihodnost.

2. Dijak naj se preskrbi s potrebno hrano. Neusmiljeno je, otroka v mesto pošiljati in ga tam prepuščati brez zajutрка, obeda in večerje, menec, da se mu bo že tam preskrbelo. Res je sicer, da dijaška kuhinja preskrbi revnim dijakom nekatere dni v tednu obed, vse dni tako velikemu številu dijakov seveda ni mogoče. Pa tudi obed sam še, ne zadostuje. Mlad človek brez zajutřka, male južne in večerje — pa naj študira — to je za trajno nemogoče. Telo se ne more razvijati, moči pešajo in zdravje se kvari, posebno še, ker skušajo stradaljoči dijaki premnogokrat z dimom škodljivih cigaret svoj prazen želodec pomiriti.

Kakor pomanjkanje vsakdanjega kruha dijaku škoduje, ravno tako in mnogokrat še veliko bolj škoduje obilno, ali neredno preoblaganje z jestvinami ali celo z denarjem, posebno če ga slepa materna ljubezen na skrivnem ponuja otroku. S tem se otrok navaja k sladostnosti, kadenju in pijančevanju. Dijak naj ne dobiva denarja nikdar v roke, ker ne zna z njim ravnati in je denar njemu

ubogo obleko, na srebrno-sive lasi — tu zatrepečejo njegove roke. On obledi in se začne tresti.

3. Žalostno je tudi, ako prihajajo dečki v mestne šole brez potrebnega oblačila. Tak otrok se sramuje sebe in tovariši se sramujejo njega. Vsak dijak mora imeti potrebno perilo, vsaj štiri močne srajce, štiri gate, več robocev, nogavice ali onuč za noge, dvoje močnih čevljev, hlače za praznik in delavnik, ravno tak prsnik ali telovnik, ovratnik in več kolerjev. Suknjo za zimo in leto ter čeden klobuk ali kapo. Potrebne so nadalje krtače za čevlje in oblačilo, krtačica za zobe in milo. Kdor nima potrebnih oblačil, ne more gojiti snažnosti, ne čuvati redu — česar pa se Janezek ni učil, tudi Janez znal ne bo — z drugimi besedami, ostal bo celo življenje nerednež in zamazanec.

4. Stanovanje mora biti primerno za nežno mladost in nedolžnost srca. Hudo se stariši pregrešijo zoper svojega otroka, ako ga vtaknejo v nezdravo, mokrotno in nesnažno stanovanje. Deček mora razen šolskih ur ves ostali čas s kratkim odmorom, ko gre na sprehod, prebiti v svojem stanovanju. Ako je torej stanovanje nezdravo, ga obhajajo kaj rado različne slabosti, kakor glavobol, katar itd. in učenje mu postaja zoperno. Začne resno bolehati in v mlado telo se zasaadi kal prezgodnje smrti. Se hujska nevarnost proti mladeniču, ako je stanovanje moralno nezdravo, to je, če sta gospodar in gospodinja ničvredna, če se shajajo tamkaj pokvarjeni ljudje, ki s protiverskim govorjenjem, z grdimi, nesramnimi besedami in z nespodobnimi dovtipi, mlademu srečo izrgajo vero in vsak čut za poštenost. Sveta dolžnost starišev je, da se dobro prepričajo o verskem in nrvnem stanju dotičnih ljudi, katerim hočejo svojega otroka v skrb izročiti. Nikdar ne smejo stariši svojim sinovom prepuščati, da si sami stanovanje poiščejo, ker skušajo, posebno že bolj odrasli dijaki, takšna stanovanja dobiti, kjer so prosti po cnevi in po noči in brez vsakega nadzorstva. Nadalje se vsaj strogo tirja od gospodinj, da vestno snaži stanovanje in ga zračni, da oskrbuje redno perilo in o pravem času kuri. Nikakor se ne sme pripuščati, da bi se tamkaj shajali dijaki, da bi se kadilo, pijančevalo ali kar se dandanes rado godi, kvartalo. Gospodinja mora gojence opominjati, da si snažijo obutale in skrtačijo oblačilo, da imajo svoje reči tudi spravljene v pravem redu. Gospodinja ne sme imeti prenočevalcev, naj bodo že delavci, pisarji ali kaj

drugega, še manj pa prenočevalk, ker je taka vrsta ljudi največja kuga za dijake.

Stariši naj bi prihajali tu pa tam nepričakovano k svojemu dijaku, sedaj zjutraj, sedaj zopet zvečer, da se prepričajo, ali zgodaj vstaja in ali je zvečer doma.

5. Vestna dolžnost starišev in njihovih namestnikov je nadalje, da obiščejo dva-ali trikrat v vsakem polletju razrednika, to je, tistega profesorja, ki ima skrbeti za razred, v katerem je njihov sin. Da zvedo, kje ga je možno najti, poprašajo naj pri šolskem slugu; če bi ga ne našli, tudi gospod ravnatelj ali kateri izmed gospodov profesorjev ustreže. Poprašajo naj po pridnosti in po zadržanju, in po izpovedi gospodov profesorjev naj sodijo svojega sina; nikakor pa se ne smejo dati premočiti po lažnjivih tožbah in praznem opravičevanju svojega otroka.

6. Učencu mora biti šola ljubeznivi dom in učenje njegovo vsakdanje delo. Zato pa ga naj v tem oziru nihče ne moti in vznemirja. Napačno je torej, ako stariši vsak trenutek prihajajo svojega sinčka gledat in giadit; ako mu pošiljajo pismo za pismom, kjer mu prazne domače novice naznanjajo in čenčarijo. Zelo škodljivo je, ga ob neveljah in praznikih vabiti domu na različne godove, na bratvo, na žeganje, na kolone in Bog ve kaj vse. Take in enake reči raztresajo dečka, ga delajo nezadovoljnega, ga store za učenje nesposobnega. Stariši, ki tako napačno ljubijo svojega otroka, ga naj rajši obdržijo doma, bodo sebi prihranili denar, drugim pa sitnosti.

7. Učenci, ki vstopijo v prvi razred in tisti, ki morajo ponavljati leto zaradi nezadostnega znanja ali ki imajo slab red iz zadržanja ali pridnosti, morajo plačati šolnino (30 K) po dotičnih prvih dveh mesecih šolskega leta. Stariši si naj ta denar o pravem času oskrbijo, da ne bodo potem njih otroci v zadregi po mestu beračili in ljudi nadlegovali. Mlad diček se navadi beračiti, zgubi svoj mladeniški ponos in mnogokrat si kuje laži, da bi lažje opeharil dobrotnike. Tu pa tam se denar zapravi, zaigra, zakada ali zapije, mnogokrat potrafi za največje nesramnosti. Stariši, čuvajte svoj in svojih otrok ponos!

Podlistek.

Mamice zadnja pot.

Posl. J. Z.

(Konec.)

Po sto poslušalcev čaka na razlaganje profesorja.

„Zanimivo, kaj takega še ni bilo do zdaj“, reče med drugim dijak. „Danes je med drugimi truplo ženske, ki ji ne moremo prstov stegniti. Skoraj izgleda, kot bi bili roki zraščeni.“

„No, bomo videli“, reče ravnodušno gospod profesor.

Vstopili so v dvorano. Trupla so bila pripravljena za razlaganje. Le eno, o katerem je dijak prej govoril, je bilo z rjuho nalahno pokrito.

„S to nismo vedeli kaj početi“, reče mlajši zdravnik. „Roki sta ji najbrž skupaj zraščeni.“

Slučaj je zanimal profesorja. Sel je k imenovanemu telesu in ga odkril. Potipal je roke. Obe ste bili zapleteni.

„Od kod je?“, vpraša.

„Ne ve se. V cerkvi so jo našli.“

Doktor se je pri besedi „cerkev“ pomilovalno nasmehnil.

Okoli prstov je bil rožni venec.

Spet se je nasmehnil profesor.

Skušal je rožni venec odviti in roki ločiti — pa zastonj.

„Čudno“ — in odstopil je.

Se enkrat se je ozrl. Stopil je korak nazaj. Trenutek je postal, pogledal mlriču v obraz, na

ubogo obleko, na srebrno-sive lasi — tu zatrepečejo njegove roke. On obledi in se začne tresti.

„Ona je, ona je.“

Nato pade nezavesten na tla. Odnegli so ga ven.

Navzoči so pa popraševali: „Kaj je rekel?“

„Ona je, ona je“, je bil odgovor.

„Kdo je ta neznanika?“

Truplo so nesli v mrtvašnico. Današnje predavanje profesorja je izostalo.

Dve uri je ležal Mirko nezavesten. Zraven njega je stal zdravnik in usmiljena sestra.

Končno je odprl oči, in bolešno zaklical: „O, mati, mati!“

Uganka je bila rešena. Ranjka je bila njegova mati.

„Tako jo je torej moral najti!“

Nato je zaspal. V spanju je razpet roki, kot bi hotel koga objeti. Ustnice so se premikale, kot bi hotele koga iskati, kot bi hotele mater poljubiti z zvestim poljubom ljubezni. Zastonj — ona je bila mrtva.

Resno je odprl oči, počasi je govoril:

„Kakor kraljico jo pokopljite! Bila je moja mati!“

Rekel je zdravniku, naj odide, naj rajno polože na mrtvaški oder s krasoto in sijajem.

Zdravnik je odšel.

Zraven bolnika je stala usmiljena sestra in rekla:

„Gospod profesor, to je morala biti dobra mati.“

„O, da — bila je dobra mati — a jaz sem bil nehvaležen sin in sem jo pozabil.“

Tu je zajokal, kakor joče je otrok za svojo materjo.

Usmiljena sestra reče tolažilno:

„Materna ljubezen ljubi brez konca in brez meje.“

Pogledala ga je milo. Kakor angelj je stala zraven njega.

Mirko je vzdihnil: „O, da bi se večnost bila!“

„Večnost je, gospod profesor, in tamkaj v večnosti najdete zopet svojo mater.“

„Zopet najdem mater? O, da bi tako bilo!“

In bolešno se je smehljal in jokal.

„Hočem moliti za njo, gospod profesor; kmalu pride božič — praznik miru.“

Sestra se je ozrla k nebu in obraz ji je zarudel od notranjega veselja.

Utruženi profesor je zaspal.

Sijajen pogreb so priredili materi. Ležala je v srebrni krsti in v krasnem vozu so peljali mrtvo na pokopališče. To je bila zadnja pot mamice.

V celem mestu se je govorilo o Mirkovi mami. Listi in časniki so poročali kolikor mogoče natanko in še veliko več. Od vseh strani so pošiljali vence in sožaljni listi brez števila so došli priljubljenemu profesorju.

In vendar ni vedel nihče, kako se je vse prigodilo, sam Mirko ne. Le ena je vedela resnico in ta je resnico seboj vzela v večnost. Mirko je moral še v postelji ostati, ko so mamico k zadnjemu počitku peljali.

Ni videl več mrtve, zdravniki so mu prepovali vsako razburjanje, da se ne bi bolezen ponovila in pohujšala. Samo sestro je vprašal:

„Sestra, je-li mamica lepa?“